

סיכום דיון הועדה הארצית

26.11.2018

השתתפו:

עירית דרואינסקי, משרד הביטחון; אפרת בנימין, המשרד לשיוויון חברתי; שרה כהן, משרד העלייה והקליטה; איריס צור, השלטון המקומי; אריאלה איטח קובו, שירן נגר, צה"ל; ענבל דור, נציגת הארגונים; מירב שלו, משרד החינוך; אלדד ימין, המשרד לפיתוח הפריפריה הנגב והגליל; אפרת בן חורין, המוסד לביטוח לאומי; שולה מוזס, עינת רייך, נציגות הפילנתרופיה; אייל ?, משרד האוצר; מירב דדיה מולד, מנהלת תכנית יתד; ציפי נחשון גליק, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, הילה סופרמן הרניק, קמליה גולן, אשרת דקל-זגורי, מטה יתד; שלומית פסח גלבוע, ג'וינט אשלים, מטה יתד.

מוזמנים:

יעל בן נון, ג'וינט אשלים; יעל מזרחין, ג'וינט אשלים; גילה רונן, משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים; אורית להב, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים שירה ? עמיתת מנדל.

נעדרו:

יואב בוקעי, ג'וינט אשלים; רחלי שטרן, משרד הבריאות; רחלי ירדן, משרד המשפטים; זהבה לצ'ה, הרשות לשירות לאומי-אזרחי; חן ברוך כהן, משרד השיכון; חיה יצחק, יועצת אקדמית.

1. עדכונים:

1. ב 17.10 התקיים שולחן עבודה בנושא חובות של צעירים במצבי סיכון, בהשתתפות נציגים מהמגזר הציבורי, החברתי והעסקי. בהמשך לשולחן יכנסו שלושה צוותי עבודה: צוות חקיקה ורגולציה בהשתתפות נציגים בכירים מבנק ישראל, רשות האכיפה והגבייה והסיוע המשפטי; צוות הסדרת חובות; וצוות מניעה חינוך ואחריות תאגידית. הצוותים יגישו המלצות ויגבשו תהליכים ומנגנונים שישרתו את כל מלווי הצעירים גם בנושאי מיצוי זכויות והסדרה. תודה מיוחדת לרחלי ירדן על היוזמה והשותפות המקצועית במהלך זה.
2. התקיים יום עיון לעו"ד של הסיוע המשפטי על עבודה עם צעירים בסיכון.
3. עבודה עם בריאות הנפש: עולה צורך מהשטח להבנות את הממשק בין כלל מלווי הצעירים לבין מנגנוני בריאות הנפש, ואת תהליך הליווי של צעירים בתהליך ההכרה כזכאים לסל שיקום בבריאות הנפש. במסגרת זו התקיים יום למידה בנושא במחוז ירושלים. ימים דומים המיועדים לכלל העובדים עם צעירים יתקיימו במחוזות הנוספים בתחילת ינואר.
4. בקרוב ייפתחו שני קורסים למלווי צעירים בארגונים: קורס כללי בשיתוף פורום ארגוני הצעירים, וקורס לעובדות חרדיות המלוות צעירות בשיתוף ידידות טורנטו.
5. איתור צעירים: שאלון האיתור הופץ לכל המחלקות לשירותים חברתיים כדי שינגישו אותו גם באתרים של העיריות. בנוסף מוקד הרווחה 118 החל לתת שירות ייעודי לצעירים. מענה חירום והפנייה לאיתור.

6. מלגות קק"ל מקרן בנדר: הקרן תיתן עדיפות לצעירים המלווים תחת מטרייה של יתד במתן המלגה, כלומר לכל הצעירים המלווים על ידי השותפים לתכנית. כרגע המלגה מיועדת לקבוצת מקצועות מצומצמת בתחומי רפואה והנדסה כולל לימודי הנדסאים המטרה היא להמשיך ולייצר עוד שיתופי פעולה כאלה לטובת צעירים.

2. עבודה עם צעירים בהקשר המשפחתי

1. הצגת תכנית בשבילי – גילה הונן ויעל בן נון

- תכנית בשבילי משלבת עו"ס במרכזי הצעירים כדי להנגיש את מרכז הצעירים ושירותי לצעירים במצבי סיכון. תכנית בפיתוח משותף של ג'וינט אשלים, שירות נוצ"ץ, ופרופ' גלי צינמון – אוניברסיטת תל אביב.
- נמצא במחקר שתמיכה מההורים ומעורבות הורית מפחיתות התנהגויות סיכון של צעירים. ככל שהדינמיקה המשפחתית חיובית יותר הדבר מסייע לצעיר במשימות ההתפתחותיות שלו.
- התכנית פיתחה תפיסה ופרקטיקה של עבודה עם צעירים בהקשרים משפחתיים, המבוססות על תיאוריית ההון החברתי ועל הגישה האקולוגית-מערכתית. המבקשת לפתח את המעורבות והתמיכה ההורית לצעירים במצבי סיכון. וכן את ההכרה ש להצעיר בחשיבות הקשרים עם ההורים והמשפחה להשגת יעדיו ובכלל.
- עבודה עם צעירים על ההקשר והקשר המשפחתי לא מחייב בהכרח נוכחות הורית בתהליך, אלא את המודעות של הצעיר לכך שההורים משפיעים על ההחלטות והבחירות שלו.
- תהליך העבודה עם ההורים הוא לפי בחירת הצעיר האם ומתי לשלב את ההורים והמשפחה. המלווה יציע לצעיר לשלב את ההקשר המשפחתי בשלב המתאים בתהליך.
- הטמעת התפיסה והפרקטיקה כללו:
  - הכשרה ולמידה לעו"סים רכזי בשבילי
  - ימי למידה מרוכזים משותפים לעו"ס בשבילי וצוותי הרווחה ביישוב. במטרה לפתח שפה ופרקטיקה משותפות.
  - הוצאת קול קורא לרשויות להפעלת תכניות לשיתוף הורים.
- אתגרים בתהליך:
  - התנגדויות מצד עו"ס, מרכזי הצעירים והצעירים עצמם.
  - תקצוב – הקשר של המלווה עם ההורים לא נמדד בדוחות הפעילות ולא מגובה בהועדות. הטמעה הנושא בתפיסה ובפרקטיקה של העבודה דורשת התייחסות גם לפן של ההכרה הפורמלית והתקציבית בנושא.

[לצפייה במצגת על תכנית בשבילי לחצו כאן.](#)

2. הצגת תכנית נוסמים לרווחה למשפחות חיילים – אורית להב, מירב דדיה מולד, אריאלה איטח-קבו.

- צה"ל שם לו למטרה ליצור רצף של מענים לחיילים המתמודדים עם מצבי חיים מורכב עוד בשלב המועמדות לשירות, דרך השירות וגם לקראת ולאחר השחרור. זאת כדי לאפשר לחייל להתפנות לשירות הצבאי על ידי צמצום הקושי המשפחתי.
- לצה"ל אין אינדיקציה לגבי צעירים במצבי סיכון, והוא מתייחס לפרמטרים אחרים המעידים על קושי בשירות כמו נפקדות, עריקות, עבירות משמעת, פרמטרים של ת"ש ועוד. תוך שיתוף
- קיימת הבנה כי נדרש שיתוף פעולה הדוק בין הגורמים הצבאיים השונים לבין מערך הרווחה האזרחי על מנת לאפשר לאותם חיילים המתמודדים עם קשיים על רקע סוציו אקונומי ומשפחתי להשלים שירות. נדרשת עבודה מקבילה עם החייל עצמו ועם משפחתו על מנת לסייע לחייל להתמודד עם המחויבות הכפולה הן לצבא והן לתא המשפחתי.
- לאור הנתונים שהתקבלו מצה"ל זהו 32 יישובים שבהם יש ריבוי חיילים המתמודדים עם קשיים כאלה. מתוכם נבחרו 9 יישובים ליישום תכנית נושמים לרווחה למשפחות חיילים.
- התכנית מבוססת על תכנית נושמים לרווחה הקיימת היום במשרד הרווחה, בשיתוף ג'וינט אשלים. תכנית שמסייעת למשפחות להיחלץ ממעגל העוני.
- התכנית הותאמה למשפחות חיילים וצעירים לפני גיוס, כולל התאמת הקריטריונים לכניסת משפחות לתכנית.
- התכנית משולבת עם תכנית ניצוץ המטפלת במלש"בים וחיילים ומלווה אותם בהתמודדות עם אתגרי השירות. כך נוצר שילוב כוחות לתת מענה כולל לחייל ולמשפחתו.

[לצפייה במצגת על תכנית נושמים לרווחה למשפחות חיילים לחצו כאן.](#)

3. דיון והתייחסויות:

לגבי תכנית בשבילי:

- כיוון שהרחבת הפעילות לא לוותה בהרחבת תקציב יש לבחון את הדבר, כמו גם לבחון האם אפקטיבי יותר להרחיב את תחומי הפעילות או את מספר מקבלי השירות.
  - המחקר והפרקטיקה בשטח מעלים כי כאשר ההקשר המשפחתי אינו מספק, הדבר מקשה על הצעירים ולא מאפשר להם להתקדם במשימות החיים. ככלל, פיתוח התכניות ודרכי ההתערבות אינו מותנה מראש בתקציב נוסף, אך נעשית עבודת מטה שמטרתה להתאים את המשאבים להתפתחויות וההרחבות בשטח.
- האם ניתן ליצור תהליך משמעותי בטווח של 3 עד 6 חודשים בו עובדת התכנית:
  - התכנית נבנתה בהתאמה לתפיסה ולצורת העבודה של מרכזי הצעירים בתוכם פועלת. מתוך רצון לאפשר לצעירים להשתלב בשירות אוניברסלי ולהרגיש חלק ממרכז הצעירים. התכנית מלווה במחקר הערכה ועם התקדמותו ניתן יהיה לגבש תובנות לגבי הצלחות התהליך.

לגבי תכנית נושמים לרווחה וניצוץ:

- לאור ההתמודדות של הצעירים עם קונפליקט הנאמנות למשפחה ולצה"ל האם לא כדאי לשקול שחרור של צעירים אלה מהצבא?
  - אי שירות בצה"ל מהווה פעמים רבות חסם להשתלבות בחברה האזרחית לאחר השחרור. בנוסף, מבחינת צעירים רבים זוהי הזדמנות לפתיחת דף חדש, וליצור הישגים אישיים. יש חשיבות להסרת החסמים עבור אותם צעירים היכולים ורוצים לשרת.
  - במהלך השירות הצבאי משולבים מנגנונים שונים המאפשרים הן השלמת השירות והן יצירת בסיס להצלחה באזרחות כמו: תכנית משלי להשלמת השכלה, הכרה אזרחית במקצועות שנרכשו במהלך השירות הצבאי, תכנית ניצוץ המלווה חיילים במהלך השירות הצבאי ומאפשרת להם להתמודד עם קשיי השירות השונים ובכך משלימה את העבודה של נושמים לרווחה עם המשפחה.

כללי:

- בשתי התכניות שיעור העולים החדשים ובני העולים הוא גבוה משיעורם באוכלוסייה, דבר המעיד על הקשיים הייחודיים שלהם בהקשר המשפחתי בכלל ובמהלך השירות הצבאי בפרט. חשוב לבחון איך מתמקדים ומשפרים את העבודה עם עולים בשתי התכניות הללו ובכלל במסגרת יתד. הן בפן של התאמת המענים לצרכים שלהם, והן בפן של כשירות תרבותית של המלווים בתכניות.

4. סיכום:

- תכנית יתד ועו"ס יתד משלבים עבודה בשני הערוצים – של הצעיר ושל משפחתו.
- יש ללמוד מתוך התפיסה והפרקטיקה שפותחו בתכנית בשבילי ומתוצאות המחקר המלווה ולהטמיע תפיסה של עבודה בהקשר המשפחתי אצל עו"ס יתד.
- יש לבחון את נושא העבודה הייחודית עם עולים חדשים בתכנית, ומיוחד עם עולים דוברי אנגלית שהם רוב העולים.

סיכמה: שלומית פסח-גלבוע